

Peter Kemps hvileløse tanker. Anmeldelse af: Peter Kemp. Den hvileløse tanke. Filosofiske essays. Tiderne skifter 2007.

Af Helle Mathar, lektor ved Sygeplejerskeuddannelsen København, CVU Øresund. Email: hma@sud.regionh.dk

Professor i filosofi ved Danmarks Pædagogiske Universitet Peter Kemp udgav i januar samtidig med sin 70 års fødselsdag bogen *Den hvileløse tanke*. Bogen indeholder 21 filosofiske essays, som Peter Kemp har afholdt som folkelige foredrag på Filosofisk Forums sommermøder fra 1986 til 2006, samt en afskedsforelæsning afholdt på Københavns Universitet 2001. Bogens titel *Den hvileløse tanke* henviser til filosofferne Immanuel Kant og Paul Ricœur, der ikke opfattede deres tænkning som afsluttet, men altid vågen overfor nye idéer.

Afskedsforelæsningen fra Københavns Universitet 2001 er bogens epilog og det kan anbefales at læse den først, da den giver en god introduktion til Peter Kemps filosofiske ståsted og hans metode. Her og i de 21 essays skjuler Peter Kemp på ingen måde sine filosofiske sympatier og antipatier. Det fremgår tydeligt, at bla. Heidegger og Habermas hører til sidstnævnte, mens bla. Kierkegaard og de franske filosoffer Lévinas, Ricœurs, Sartre hører til førstnævnte. Peter Kemps metode i alle teksterne er en vandring gennem filosofihistorien, hvor der hentes væsentlige idéer og argumentationer om temaet fra yndlingsfilosofferne tilsat moderne Kempske overvejelser og argumentationer.

Bogens filosofiske essays indeholder mange forskellige temaer, men Peter Kemps gennemgående holdning går igen i dem alle: At menneskets ikke kan reduceres til noget rent biologisk eller en *dna-maskine*. At mennesket er en person og er uerstattelig. Flere af foredragene kan ses som sammenhængende eller i forlængelse af hinanden og falder endvidere sammen med Peter Kemps bogudgivelser gennem tiden fx *Det uerstattelige En teknologi-etik* fra 1991, *Den bioetiske vending* fra 1997 og *Verdensborgeren som pædagogisk ideal* fra 2005. Alle essays er desuden aktuelle både globalt og personligt for den tid de afholdes. Således inddrages Tamil-sagen, Maastricht-traktaten, de nye bioteknologiske landvindinger og Peter Kemps tab af sin hustru.

For den filosofisk interesserede sygeplejerske er der mange appetitvækkere, der giver lyst til at læse videre. Der er f.eks. essayet med titlen *Fra menneskeret til bioret* fra 1989, der er en vandring gennem de første beskrivelser af de franske og de amerikanske menneskerettigheder til Verdenserklæringen om menneskerettigheder fra 1948, hvor sociale rettigheder som ret til arbejde, tryghed og undervisning blev formuleret og til i dag (1989), hvor Peter Kemp hævder, at der bør erklæres nye bioretigheder, hvor retten til liv også bør gælde miljøet og de fremtidige generationer.

Der er essayet *Konflikten mellem eksistentiel og fysisk tid* fra 1990, hvor Kemp beskriver konflikten mellem den fysiske forståelse og den eksistentielle forståelse af tid. Den fysiske forståelse er den tid, hvor vi kan angive, hvornår noget finder sted og hvor hurtigt noget bevæger sig fra sted til sted. Den eksistentielle forståelse af tid er den, hvor det er erindringen der betinger, at der er fortid, opmærksomheden, at der er nutid og forventningen, at der er fremtid. Peter Kemp diskuterer i essayet, hvordan de to forståelser indvirker på hinanden.

Der er essayet *I begyndelsen var ordet* fra 1991, hvor Kemp skriver om fortællingen som kongevejen til indsigt i livet. Fortællingen har en handling med begyndelse, vendepunkt og slutning. Men vores egen historie kan vi ikke fortælle som en fortælling. Vi kender ikke til den. Ingen husker nemlig sin fødsel(begyndelsen), og ingen kender sin død (slutningen). Først døden gør det muligt at fortælle hele livshistorien og den må altså altid fortælles af andre, der jo ser den udefra. Vi må altså opgive af få vores egen livshistorie, men vi kan få belyst brudstykker af vores liv, ved at sætte det i forhold til det Kemp kalder rigtige historier. Peter Kemp beskriver to slags rigtige historier nemlig urfortællinger og grundfortællinger. Eksempler herpå er sagnet om kong Ødipus, Platons skildring af Sokrates, Kants formulering af etik og Jesu lignelse om den barmhjertige samaritaner.

Indimellem blæser der teologiske vinde over de filosofiske essays som f.eks. i essayet *Naturaliseringen af det sakrale* fra 2005. Her beskriver Peter Kemp kristendommen som en myte om end en myte af en helt særlig slags. En ateistisk kristen? Essayet kan ses som et indlæg i den debat, der blussede op, da den praktiserende sognepræst Thorkild Grosbøll i Weekendavisen blev citeret for aldrig at have troet på en skabende gud, på opstandelsen og det evige liv.

Gennem flere essays beskriver Peter Kemp sit etiske ståsted. Han tager udgangspunkt i dagliglivets moral og etik, hvor forbud og dermed moralske pligter udstedes til vore børn begrundet i en omsorgspligt. Men Kemp er også meget optaget af bioetik, som han definerer som den opfattelse af, "hvad et menneske, et barn, et foster, en sindssyg, en dement gammel, et dyr, planter, ja hele den levende verden kan udsættes for, uden at det krænkes som liv. Bioetikken vedrører "grænserne for, hvor langt forskere og andre må gå med indgreb i og manipulationer med det levende". Peter Kems grænser for hvor langt forskere må gå, udfoldes f.eks. i bogudgivelserne *Det uerstattelige* En teknologi-etik fra 1991 og *Den bioetiske vending* fra 1997 bla. som respekt for autonomi, værdighed, integritet og sårbarhed. I essayet *Det urørlige* laver Peter Kemp netop en analyse af integritet, hvor "integritet er en bestemmelse af identiteten". Integriteten er det urørlige. Det er en sårbar livssammenhæng, der ikke må røres, og som derfor krænkes, hvis man gør det alligevel. Et efterfølgende essay behandler respekten for sårbarhed.

Peter Kems etiske synspunkter om respekt for autonomi, værdighed, integritet og sårbarhed er det umiddelbart svært at være uenig i. Men problemet er for mig at se, om principperne om respekt for autonomi, værdighed, integritet og sårbarhed er meningsfulde som etiske principper. F.eks. rejser spørgsmålet sig, om principperne har et reelt indhold. Hvordan skal jeg f.eks. respektere andres værdighed? Ønsket om et princip om agtelse for værdighed opstår, eftersom man må forhindre, dels at mennesker uden autonomi krænkes, dels at mennesket i kraft af egne handlinger krænker sin værdighed. Værdighed kan begrundes på flere måder, men uanset hvordan det begrundes, er det min vurdering, at værdighed ikke rækker ud over selvbestemmelse, når det kommer til spørgsmålet om, hvordan man respekterer værdighed. Når en persons værdighed skal respekteres, så respekterer vi den derfor, når vi respekterer hans selvbestemmelse. En dements værdighed respekteres, når f.eks. sundhedspersonalet eller de pårørende forsøger at sætte sig ind i, hvad den demente ville have ønsket i pågældende situation. Jeg mener således, at det er diskuterbart at tale om at respektere fx cellers, embryoers eller miljøets værdighed. Ikke desto mindre er Peter Kems tanker, tekster, kro-

AKADEMISKE SYGEPLEJERSKER

SYGEPLEJERSKER

AKADEMISKE

Tidsskrift for akademiske sygeplejersker

Nr.3, Juli 2007

ISSN: 1901-8789

nikker altid værd at læse og lære af. Han er en vidende, vis mand altid engageret i verden og dagliglivet lige nu. Måske inkarnationen af Aristoteles vise mand.